



SYVENNÄ TIETOJASI

Oikeuksien sukupolvet

Poliittisia ihanteita voidaan tutkia yhteiskuntafilosofiassa myös oikeuksien näkökulmasta. Oikeudet voidaan jakaa laillisiin ja moraalisiin oikeuksiin, joista jälkimmäisiin kuuluvat ihmisoikeudet. Ihmisoikeudet luettelaa esimerkiksi YK:n yleismaailmallisessa julistuksessa.

Voidaan puhua myös oikeuksien sukupolvista. 1700-luvulla kehittyi oikeuksien ensimmäinen sukupolvi: kansalais- eli perusoikeudet. Ne on kirjattu perustuslakiin, eikä niistä tärkeimpiä voida rajoittaa edes poikkeusoloissa. Tällaisia oikeuksia ovat esimerkiksi yhdenvertaisuus lain edessä, oikeus elämään sekä uskonnon ja omantunnon vapaus.

Sääty-yhteiskunta mureni 1800-luvulla, ja porvaristo ja työläiset vaativat joukolla itselleen poliittisia oikeuksia. Yksi toisensa jälkeen Euroopan maissa otettiin käyttöön yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja kaikille suotiin oikeus asettua ehdolle vaaleissa.

Kolmas oikeuksien sukupolvi kehittyi 1900-luvulla, kun alettiin korostaa taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia eli TSS-oikeuksia. Ne takaavat esimerkiksi oikeuden työhön, sosiaaliturvaan, koulutukseen ja puhtaaseen ympäristöön. Tällaiset oikeudet ovat luonteeltaan yksilöiden vaatimuksia hyvinvointivaltiota kohtaan.

Viime aikoina on puhuttu yhä enemmän myös kulttuurisista oikeuksista. Jokaisella pitäisi olla oikeus valita oma kulttuurinsa, mahdollisuus kulttuurinsa harjoittamiseen sekä oikeus saada arvostusta kulttuurinsa edustajana.

Moni vähemmistöryhmä on saanut odottaa oikeuksiensa toteutumista. Suomessa poliittiset oikeudet myönnettiin vuonna 1906 yhtä aikaa sekä miehille että naisille, mutta monissa maissa naiset saivat äänioikeuden monta vuosikymmentä miesten jälkeen. Yhdysvalloissa mustat saivat täydet kansalaisoikeudet vasta 1960-luvulla.

Euroopassa kaikilla on perus- ja poliittiset oikeudet, mutta toteutuvatko kulttuuriset oikeudet vaikkapa romanien, seksuaalivähemmistöjen tai Lähi-idästä tulleiden maahanmuuttajien kohdalla?